

NÉPSZABADSÁG ONLINE

Ami sohase volt

Munkatársunktól | Népszabadság | 2002. január 23. | nincs komment

Transzdiszciplináris korban élünk: tudományközi határfalak omlanak le, évszázados megegyezések válnak érvénytelenné, új paradigmák születnek, episztémék tűnnek le. Értelemszerű, hogy mindebből a természet- és társadalomtudományok közötti viszony újragondolása sem maradhat ki: ennek a trendnek felel meg a Pléh Csaba, Csányi Vilmos, Bereczkei Tamás szerkesztésében megjelent Lélek és evolúció című kötet, mely az evolúciós szemlélet és a pszichológia viszonyát veszi górcső alá. Jómagam sem pszichológus, sem biológus nem vagyok - szemben a kötet két szerkesztőjével, csupán társadalomtudományokkal foglalkozom.

Transzdiszciplinaritás ide, határfalak leomlása oda, csak azért veszem magamnak a bátorságot, hogy e kötet kapcsán felvessek egy apró kérdést, mert a szerzők/szerkesztők egyike: nevezetesen az etológus/biológus Csányi Vilmos - követve a posztmodern idők szavát - áttévedt a társadalomtörténet területére, s a Humán viselkedéskomplexum evolúciója című dolgozatában összefoglalja az emberré válástól egészen a Szabó családig (!), miként alakult s alakul ember és csoport viszonya. Anélkül, hogy e tanulmány egészének megítélésére alkalmas lennék, mindössze egyetlen bekezdésre hívnám fel az olvasók figyelmét: ám attól tartok ez önmagában is jelzi, hogy milyen kellemetlenségekkel járhat, ha a transzdiszciplinaritást túl könnyedén vesszük.

"Az emberi szocializáció akkor tökéletes, akkor eredményez harmonikus személyiséget, ha a gyermeket kétely nélküli, kiegyensúlyozott világ veszi körül. Ez volt a helyzet a csoporttársadalomban. A csoportkultúra védőburkában élő ember nem igényelt fontolgatást, a jó és a rossz megkülönböztetését, egyéni döntést és egyéni felelősséget. A döntéskényszer hiánya nemcsak az eszmékre vonatkozott, hanem magára a csoporthoz tartozásra is. A tökéletesen szocializált ember nem kívánja elhagyni csoportját, és nem tud beilleszkedni másikba. A tökéletlenül szocializált egyén viszont keresi a saját csoportját. A csoporthoz történő kötődés, valamint a saját csoport felismerése két különböző folyamat. A csoportfelismerés régen nem sok szerepet játszott az ember életében. A csoporttársadalom tagja ha elvesztette csoportját, maga is elpusztult, választási lehetősége nem volt. A csoporthoz fűződő biológiai kötődéseink oly erősek, hogy azokat minden körülmények között ki kell elégíteni a csoporthoz kötődés elképzelésével." (70-71. o.) Mindenekelőtt felhívnam az olvasó figyelmét arra, hogy míg a bekezdés egésze múlt idejű, addig az utolsó mondat immár jelen idejű.

Ugyan, mely történelmi korszakról, mely társadalom, mely állapotáról beszél itt a szerző? Mikor is létezett az a bizonyos "csoporttársadalom", amelyet a fenti különös - történelmi ismereteim szerint soha, semmikor nem létezett - állapot jellemez? Fel nem foghatom, hogy mely korszak mely földrészének történetére gondol Csányi Vilmos. Vajon az úgynevezett ősközösségről beszélne? S ha igen, akkor miként is érthetnénk azt? Leginkább Engels nyomán haladhatnánk, az a nyom azonban semmi egyéb, mint ideológia. Ha a "csoporttársadalom" absztrakciója a történelmi időben soha nem létezett - amint az, amelyet leírt, soha nem létezett -, akkor az arról való beszéd nem a társadalom-, hanem az ideológiatörténet keretei közé tartozhatna. Vagy talán az úgynevezett primitív társadalmak valamelyikéről, esetleg - rosszabb esetben - mindegyikéről szólna? Vajon Lévi Straussnál olvashattam volna ilyesfajta társadalomról? Vagy épp Franz Boasnál, Margaret Meadnál, Clifford Geertznel, James Cliffordnál, Adolpho Lingisnél? E nagyszerű antropológusoktól sok mindent olvastam - s még többet is olvashatnék persze - a közösségek vagy épp a csoportok mindennapi életéről, különféle konfliktusairól, megannyi problémáiról, de olyat, hogy "a csoportkultúra védőburkában élő ember nem igényelt fontolgatást", sem én, sem Csányi nem olvashattam. A kultúranropológiai leírások épp arról tesznek tanúbizonyságot, hogy az Európán kívüli úgynevezett primitív társadalmak a különbségeknek, az eltérő életformáknak, értékrendeknek, stílusoknak, normáknak mily széles skáláját tárják elénk. A kultúranropológia tanulmányozása épp azért érdekes és nagyszerű, mert pár év után az olvasó - ha mégoly karosszékben ülő fajta is, mint én lennék - arra a belátásra jut, hogy nincs különösebb értelme az olyan absztrakcióknak, mint "csoporttársadalom". Annak a rémítő fikciónak pedig, mely szerint az abban élők kétely nélkül nevelkedtek, s nem kerültek döntéshelyzetbe - nos ennek sincs semmi értelme. Hiszen csoporttársadalom volt ám például a bibliai héber társadalom is: József története pedig minden, csak nem épp a konfliktusmentes nevelődés meséje. Ami pedig a csoporttársadalomhoz való tartozás elvesztésével járó konfliktusmentes pusztulás tanát illeti - ez végképp meghökkentő. Itt van mindjárt Antigóné, vagy épp Szókratész története. A görög társadalmak csoporttársadalmak voltak, ami abból is kiténik, hogy mindkét ismert történetben a csoporthoz tartozás lényege merül fel a halálos konfliktusban. Ha már itt tartunk: pont a halálos konfliktus az, amelynek révén a csoporthoz tartozás vagy nem tartozás kulturális választásának kérdése felmerül, amelynek semmi köze ahhoz a békés absztrakcióhoz, amelyet a kiváló természettudós elképzelt, amikor társadalmi vízióját felrajzolta.

Ami sohase volt

Munkatársunktól | Népszabadság | 2002. január 23. | nincs komment

Ám valljuk be, nem ragadtam volna tollat pusztán azért, hogy Csányi Vilmost, a - hangsúlyozom - nyilván kiváló etológust elemi történeti és társadalomtudományi tények és megfontolások figyelembevételére biztassam. Csányi már nem fiatal ember, nem valószínű, hogy további pályafutása során épp az én pedagógiai tanácsaimra szorulna. Ez sem ízléses, sem illő nem volna. Hanem ezzel a Csányi-féle vízióval kicsit komolyabb baj is van, mint az, hogy az társadalomtudományként dilettáns. Édes istenem, ez tényleg nem olyan nagy baj. Sokkal nagyobb, hogy Csányi sosemvolt aranykora, a csoporttársadalom ezen víziója kifejezetten értéknek tekint egyfajta elképzelt biológiai kötődést(?). Ami azt illeti - s most én vetemednék egy kis határátlépésre -, ritkán látható ilyen éles fényben, hogy mit is jelent azon közhelyeszerű megállapítás, hogy a biológia fogalma nem biológiai adottság, hanem társadalomtudományi konstrukció. Hogy mikor, mely társadalomban, mit tekintettek ahhoz tartozónak, az bizony nem pusztán természettudományos, hanem épp annyira társadalomtörténeti megfontolások eredménye. Ha valaki visszatekint a pszichológia történetére, akkor ez mindjárt érthető. Az államszocializmusban például nem kívántak hallani a lélektanról, de az attól még létezett. Vagy ott volt Micsurin esete a genetikával. Aztán a náciknak éles elképzelésük volt arról, hogy mi számít biológiának. Itt volt mindjárt a fejek méregetésének szép szokása, aztán az eugenika bájos "tudománya". Nos, a társadalomtörténetben épp az a megkapó, hogy az ott kezdődik el, ahol az úgynevezett biológiai megfontolások véget érnek. Az emberi történelemtől való beszéd, diskurzus hogyanja - az evolucionizmus és a kreacionizmus ebben megegyezhetnek - antropológiai tételezés kérdése egyben. A társadalmi szerződés épp abban áll, hogy az ember - önnön adottságaira ráébredve, önnön evolúciójának felismerése által - reflektálhat arra. Szókratész, Antigóné történetét ugyan lehet, de nem érdemes leírni biológiai kódokban. Ebben egyébként nincs vita Csányi és köztem: "Az egyénnek döntenie kellett, ez volt valójában a bibliai bűnbeesés ideje. És erre nem készített fel bennünket az evolúció" (70. old.). S amire az evolúció nem készített és s nem is készít fel, nos, épp arra való a társadalom. Azaz, mondhatná az elfogulatlan olvasó, a Csányi versus Csányi vita - némi segedelmekkel - döntetlenre áll. Lám, maga Csányi is tudja, hogy a biológia minden, csak nem sors. Ellenben a biológián túl történik minden, amiért élni érdemes, sorsesemény, választás a bűn és a bűn között, választás Isten és Isten között. Az ember lehetősége: a választás önnön lehetőségei között. A biológia nem ismeri sem a jó, sem a rossz fogalmát, nem hallott sem Istenről, sem ördögről. A biológia mit sem kezd hűséggel, hűtlenséggel, részvétellel, részvétlenséggel.

De hát Csányi is tudja mindezt: "A pszichológus nem fogadhatja el minden kritika nélkül az evolúciós magyarázatokat, bármennyire is kézenfekvőek azok." (73. old.) S Csányi egy helyütt ugyan "kulturális evolúcióról" is beszél, amely számomra végképp rejtelmes terep, azért hiszem, hogy ő maga is tudja, hogy választania kell. Abban a percben, amikor természettudósként ír a társadalom történetéről, akkor tudja, hogy a biológiai magyarázatnak - bármily kézenfekvő - nincs relevanciája, ha emberi létünk konfliktusait magyarázzuk. Az emberi döntések motivációinak, megítélésének, értelmezésének hátterében állhat az evolúció tudomásulvétele is - mely szerint meztelen majmok lennénk -, de ez csupán kulturális metafora. Aki azt hiszi, hogy Rómeó és Júlia történetét leírhatja a fajfenntartással, vagy épp a biológiai csoportok közötti rivalizációval, az épp attól fosztja meg azt a történetet, ami a lényege. Tadeusz Borowski önként ment Auschwitzba, hogy szerelme közelében legyen. Mit kezd az ő példájával az evolúció? Készséggel elhiszem, hogy a majmok is megvívna nőstényeikért, csak épp nem írna róluk drámát, nem mennek lágerbe érettek. Remélem, mindebben nincs semmiféle megvetés a majmok iránt. Csupán ahhoz ragaszkodom, hogy emberi mivoltunkat: azaz felelősségünket, végtelen felelősségünket önnön tetteinkért egyetlen pillanatra se homályosítsuk el semmiféle biológiai szükségszerűség tévtanával. Csányi Vilmos épp oly jól tudja, mint én, hogy kik voltak azok, akik a biológiát sorsszerűségnek tekintették. Sok millió halott járt a nyomukban: németek, oroszok, zsidók, japánok, franciák és magyarok. Pontosan tisztában vagyok azzal, hogy a természettudósnak semmi köze nincs ehhez. Az emberi társadalom története - csoport vagy nem - valójában konfliktusok, választások története lehetett - amennyire azt megismerhettük. Az a csoporttársadalom, amelyet Csányi történeti előzményként elképzelt, hála Istennek, soha nem létezett. Azok a XX. századi gazemberek, akik pedig azt akarták, hogy ember és csoportjának viszonya biológiai legyen - úgy vélem, s erősen remélem, hogy Csányinak éppúgy ellenfelei, mint nekem. Mert - mint Umberto Eco mondja - az ősfasizmus napjai még nem tűntek el.

György Péter
esztéta

Recommend

Be the first of your friends to recommend this.

NÉPSZABADSÁG ONLINE

Biológia és társadalom

Munkatársunktól | Népszabadság | 2002. február 6. | nincs komment

Nincsen nagy kedvem György Péternek válaszolni (*Ami sohase volt...*, január 23.). Ennek számos oka van, például hogy a természettudományok vitáit nem az ősi lovagi tornák rítusai szerint szoktuk lefolytatni. A bölcsészek vitáiban viszont előfordul ez a rítus. A vitatott kérdés körbejárása előtt - György Péter esetében: helyett - az ellenfelet pocskondiázni, sértegetni kell, lovagi státusát kétségbe vonni, szóval mindazt a szómágiát felvonultatni, ami már előre megfosztja ellenfelünket erkölcsi értékeitől, tudatlan, tévúton járó és lehetőleg még erkölcstelen mocskoknak mutatja, akinek érveit már figyelemre se érdemes méltatni. Miután így az ellenféllel magával tulajdonképpen már végeztünk, nem marad más hátra, mint a szellemi és erkölcsi fölény nyilvánvaló birtokában néhány jól irányzott kardcsapással az igazságot kinyilatkoztatni. Ezt gyerekes dolognak tartom, bár kétségtelenül szórakoztatóbb, mint az a savanyú, unalmas eljárás, amit mi használunk, amely szerint a vitatott témában legalább az ellenfél írásait el kell olvasni, s az adott terület fogalmait illik ismerni. És a vita az adatok, tények logikai elemzésén alapszik. Engem tehát nem nagyon érdekel, hogy ő kicsoda, melyik egyetemen, milyen szakon szerezte diplomáját, sőt még az sem, hogy van-e neki. Ismerek egy kiváló filozófust, aki kazánfűtő. Nem diploma, érvek szükségese.

Válaszok mégis, az olvasó kedvéért.

Kifogásolt írásom egy tanulmánykötetben jelent meg (*Lélek és evolúció: Az evolúciós szemlélet és a pszichológia*. Szerk.: Pléh, Csányi, Bereczkei. Osiris, 2001). Ha az esztéta vette volna a fáradságot, hogy megismerkedjék a pszichológia e legújabb, nagyon izgalmas irányzatával, amelyet ebben a kötetben mutattunk be, sok mindenre választ kapott volna. Számos olyan kérdést is találhatott volna, amelyben van helye a vitának, ahol talán csillogtathatta volna a kiváló antropológusok egy kisebb csoportjáról szerzett ismereteit (azért nem ártana, ha Malinowskít, Durkheimet, az újabbak közül, mondjuk Berghet, Bohemet, Dunbart, Donaldot, Mithent is olvasná. Ez a tudomány is fejlődik sajna).

Ám György Péter valószínűleg az én tanulmányomat se olvasta el teljes egészében, mert akkor nem tenné fel a költői kérdést, hogy mely korszak történetére gondolok. Az írásomban taglalt időszakot és a róla való diskurzus módját egészen pontosan leírtam *Az emberré válás* című fejezet első szakaszában: "Az antropológia, a humánológia, a pszichológia és az evolúciós tudományok segítségével érdemes megkísérelni annak az útnak a rekonstrukcióját, amelyet az emberi viselkedés evolúciója attól az időtől megtett, hogy elváltunk a legközelebbi rokonainktól, a csimpánzoktól, egészen az emberi civilizáció és kultúra kialakulásának kezdetéig, vagyis körülbelül negyven-ötvenezer évvel ezelőtti időkgig." (61. o.)

Az állítás, hogy csoporttársadalmak nem voltak, hogy létük feltételezése ideológia csupán, hogy az emberiség története a héber és a görög társadalmakkal kezdődött, oly mértékű naivitás, amivel nem tudok mit kezdeni. Könyvtárnyi irodalmat szenteltek már a csoporttársadalmak életének, György Péter olvasson Pfeifert, Donaldot, Sobert, Wilsont és Bohemet, de bőséges hivatkozást talál az én egyik korábbi munkámban is (*Az emberi természet: Humánológia*. Vince kiadó, 1999). A kultúrantropológiai irodalom nagy része persze a törzsi társadalmakkal foglalkozik, a még itt-ott meglévő csoporttársadalmakat pedig gyűjtögető-vadászó csoportoknak is szokás hívni. Ezekről a szakma azt tartja, hogy már mind perifériára szorítottak, eltorzult szerkezetűek, és komoly munka folyik az optimális körülmények között élő csoporttársadalmak életviszonyainak rekonstrukciójára. Itt persze sok minden vitatható, és sok mindent vitatnak is, de az eddigi kutatások ismeretében.

Egyéb munkáim ismerete nélkül lehet, hogy félreérthető, amit a szocializáció tökéletességével kapcsolatban írtam. Ami biológiai szempontból "optimális" és ami egy kultúra, egy adott társadalom számára "ideális", az természetesen két teljesen különböző dolog. A nézetek homogenitásának vagy a nézetek variabilitásának kívánatos, ideális mértéke az adott kultúra, az adott társadalom értékrendjétől függ. A sajátos szocializáció miatt megvalósuló nagyfokú homogenitás fontos egy izoláltan élő kis csoport számára. A tökéletes jelző erre vonatkozott. A mai társadalmakban a nézetek variabilitását, az individualitás magas szintjét tartjuk kívánatosnak, és a családi, iskolai, társadalmi szocializáció is ennek igyekszik kedvezni, noha ismerjük az árnyoldalait is: gyakrabban jelentkező neurózisok, depresszió, elmagányosodás. A biológiai optimum valószínűleg a csoporttársadalmakban állt legközelebb az akkori társadalmak által megkívánt ideálshoz. Nagyon izgalmas kérdés viszont, hogy milyen mértékben lehet eltérni a biológiai optimalistól egy adott társadalmi ideális érdekében. Ahhoz, hogy erről egyáltalán beszélni lehessen, keresni kell a biológiai jegyek révén kialakuló korlátokat és lehetőségeket. Az optimumtól való eltérésnek általában valamilyen "ára" van, és ezt az árat a

Biológia és társadalom

Munkatársunktól | Népszabadság | 2002. február 6. | nincs komment

legtöbb társadalom hajlandó megfizetni, lásd cukor- és zsírfogyasztás, mozgásszegény életmód, zsúfolt városok stb. A biológus csupán világhossá szeretné tenni az árviszonyokat.

Azért tartják sokan - velem együtt - fontosnak a társadalmi szerveződés első formáinak rekonstrukcióját, illetve ennek kísérleteit, mert az emberiség életében ez a szakasz több millió évig tartott, s a mai emberre jellemző biológiai adottságok ezalatt fejlődtek ki. Elavult és sok szempontból káros köldöknézet, hogy ezt a több millió évet egyszer csak ledobtuk magunkról, otthagytuk biológiai természetünket mint megunt ruhát; és a görögökkel vagy a héberekkel elkezdődött a történelem, ami azután már egészen más alapokon nyugszik. A csoportokhoz történő kötődés biológiai tulajdonság, bármennyi ostobaságot fecsegték is erről az esztéta által meg nem nevezett szerzők. Nem az a biológia ebben, hogy melyik csoporthoz kötődöm, hanem az, hogy egyáltalán képes vagyok rá. Ez az adottságunk a fejlettebb társadalmakban is megnyilvánul, mint ezt az ő ellenpéldái is szépen mutatják.

Biológiai adottság a kultúrára való képesség is, tessék a kulturális evolúció könyvtárnyi irodalmának utánanézni. Vagyis az ember bármilyen körülmények között él, társaival kialakít egy közös hiedelemrendszert, közös akciókat végez, közös konstrukciókat készít. Az akciók és a konstrukciók lehetnek nagyon egyszerűek és az így kialakuló csoportok nagyon primitívek, ahol bizony a biológiai tényezők, a személyes erő, az agresszió fizikai formái dominálnak, de hosszabb idő alatt kialakulhatnak jól szervezett és jól szabályozott magaskultúrák is, ahol az emberi viselkedésben már a tanult, kulturális elemek, szabályok érvényesülnek. Mindig nagyon izgalmas kérdés, hogy egy-egy konkrét jelenség során milyen a biológiai és a kulturális tényezők aránya. Valóban voltak - sok évtizeddel ezelőtt - olyan társadalomtudományi - és nem természettudományos - irányzatok, amelyek pusztán biológiai fogalmakkal akartak teljes magyarázatot adni. Ezek ma már a helyükre kerültek. Mint ahogy az a szociobiológiai irányzat is a helyére fog majd kerülni, amelynek központi tétele, az egyedek szüntelen és kizárólagos versengése az emberi társadalmak leírásában nem alkalmazható, mert biológiai szempontból éppen abban különbözünk az állatoktól, hogy együttműködésre, idegenek segítésére, önfeláldozásra is képesek vagyunk (ezt kezdetben Tadeusz Borowski példájával az evolúció, ha egyének problémáival foglalkozna, s nem a fajok eredetét kutatná).

Ki beszélt a Rómeó és Júlia körüli konfliktusokban biológiai csoportok közötti konfliktusról? Nem hiszem, hogy bárki is elkövethezt ekkora oktalanságot. Amit talán említhettek, az az, hogy itt csoportok konfliktusáról van szó, és csoportok szerveződése családok, eszmék, foglalkozások stb. körül biológiai tulajdonságunk. Miért lenne az ember és csoportja közötti biológiai kapcsolat, ami, hangsúlyozom, sohasem vonatkoztatható a konkrét csoportra, morálisan elítélhető valami?

György Péternek szinte minden mondatát helyre kellene igazítanom, de már csak egyetlen, talán az olvasók számára is fontos kérdésre van helyem. Azt írja az esztéta, hogy "a biológia fogalma nem biológiai adottság, hanem társadalomtudományi konstrukció". És milyen mélységesen igaza van, igaza lenne, ha nem lennének szinte bizonyos abban, hogy ezt is félreírta.

A fogalmak kialakításának képessége biológiai tulajdonság, míg azok tartalma a kultúra adománya. Ez persze így nagyon leegyszerűsített. Léteznek olyan fogalmaink - például ilyen a tapintható anyag -, amelyek kialakítására bizonyos öröklött adottságaink vannak, és ez is nagyon fontos. Nagyon fontos továbbá, hogy maga a nyelvi készség, az, hogy képesek vagyunk valamilyen nyelvet elsajátítani, szintén biológiai adottság (l. Pinker, Bickerton). A nyelv segítségével gondolkodunk, kommunikálunk, minden, amiről beszélgetni tudunk, a nyelven keresztül jelenik meg. Ez a biológiai adottságunk sokszor vezetett már félre társadalomtudósokat, akik a leírást a leírható dolog helyébe tették. Egy francia filozófus és szociológus egyszer odáig is elment, hogy azt állította: egy molekula tulajdonképpen nem kémiai entitás, hanem társadalmi konstrukció. Egy egész könyvet szenteltek ennek a képtelenségnek az alátámasztására. Mondjuk az inzulin mint társadalmi konstrukció. Ha cukorbeteg vagy, nem egy, a vércukorszintet szabályozó vegyületet kell szedned, hanem egy társadalmi közmegegyezést. Ha meggyógyulsz, akkor a köz ebben egyezett meg, ha nem, hát nem ebben. Ezt a régebben nagyon elterjedt szélsőséges nézetet osztja az esztéta úr is. Az a probléma, hogy sem ő, sem a hasonló nézetek hangoztatói nem ismerik a természettudományos módszereket. Ha leírunk egy hiedelemrendszert, mondjuk, egy adott vallás dogmáit, tételeit, akkor valóban egy társadalmi konstrukció jött létre. Például a zsidó-keresztény istenkoncepció a keménykezdő pásztor atyával és az ő olykor tévelygő báránykáival. És ez a konstrukció még ma is rendkívül hatékony. A természettudományokban a leírás, ami természetesen nyelvi természetű és eleinte persze nagyon magán viseli a társadalmi hatásokat, csak a kezdet. A folytatás egy hosszú bizonyítási eljárás, egyfajta objektiváció, amelynek segítségével anélkül, hogy a nyelv börtönéből valaha is kiszabadulnánk, mégiscsak a gyakorlatához, kísérlethez, külső környezethez, tehát vizsgálatunk szempontjából objektív tényezőkhöz mérjük koncepcióinkat. Praxis nélkül nem léteznének a természettudományok (l. például Koestler). A humán genom

Biológia és társadalom

Munkatársunktól | Népszabadság | 2002. február 6. | nincs komment

társadalmi konstrukcióként íródott le, elfogadom, de ez a konstrukció az orvosi és biológiai gyakorlatban nyeri el tudományos bizonyítását és a gyorsan ráépülő sok milliárd dolláros orvosi iparban. Ugyanígy például az evolúció mint koncepció, mint ideológia tekinthető tudományos közmegegyezésnek, de a gyakorlat: a háziállatok és haszonnövények különböző fajtáinak előállítás, a vírusok és a baktériumok elleni szerek és eljárások kidolgozása, a géntechnológia tudományos igazolása ennek a koncepciónak. A közmegegyezés csodákat tehet az emberi elmében, mert ott van funkcionális és fontos szerepe, de sohasem fog egy autót elindítani.

Roppant nagy tévedés azt hinni, hogy a biológiai tényezők szerepének keresése a társadalom életében azt jelenti, hogy biológiai terminusokkal kívánjuk leírni a társadalmi jelenségeket. Szó sincs erről. Keressük a biológiai korlátokat, lehetőségeket, affinitásokat, azokat az elemeket, amelyek befolyásolják a társadalmi konstrukciókat. Nem helyettesíteni, kiegészíteni szeretnénk a meglévő eszközöket.

Csányi Vilmos
etológus

Recommend

Be the first of your friends to recommend this.

NÉPSZABADSÁG ONLINE

Kínos

Munkatársunktól | Népszabadság | 2002. február 7. | nincs komment

Nemigen értem, hogy Csányi Vilmos (*Biológia és társadalom*, február 6.) miért hisztérikus - de nem vagyok a pszichoanalitikusa. Mindenesetre, ha cikkében valóban csak az evolúció és társadalomtörténet határterületeit elemezte volna, akkor vélhetően nem éreztem volna úgy, arra kell kérnem, hogy fogalmazzon óvatosabban. Ám ha úgy lenne, amint ő hiszi: akkor mit keres a tanulmányban a Szabó család, a posztmodern média vicces elemzése, a kortárs társadalmi fejlődéssel kapcsolatos megannyi - megismétlem - dilettáns megállapítás.

Ha Csányi Vilmos avatott etológusként nem ismeri fel, hogy a biológiai metaforák kortárs társadalmakkal kapcsolatos használata egyrészt kínos a társadalomtudományban, másrészt politikai vakság, akkor lelke rajta. S minthogy továbbra is hiszek a felvilágosodásban, hadd ajánljam figyelmébe Donna J. Harawayt, a kiváló biológust és társadalomtudóst, akinek munkássága arra példa, hogy milyen hihetetlenül bonyolult nyelvi követelményrendszer teljesítése árán juthat el valaki a tényleges transzdiszciplinaritásig (l. pl. Haraway: *Simians, Cyborgs, and Women. The Reinvention of Nature*. Routledge, 1991).

A kiváló etológus tudós kutyákról szóló kis színeseseinek továbbra is lelkes olvasójaként

György Péter
esztéta

Recommend

Be the first of your friends to recommend this.